

LEERLIJN

ERFGOED

Lessenreeks : Herdenken en vieren

Groep 6

Informatie over *herdenken en vieren*

Doel van de lessenreeks

De leerlingen over mensen en gebeurtenissen in Zoetermeer tijdens WOII. De leerlingen ervaren dat herinneringen verbonden kunnen zijn aan plekken en/of gebouwen. De leerlingen denken na over het begrip vrijheid, wat dat begrip voor henzelf en anderen inhoudt. Ze geven vorm aan wat het voor hen betekent door middel van een beweging (performance).

Vooraf

Tip: Verken de wandeling vooraf, zodat je je kunt focussen op de inhoud en de dialoog met de leerlingen. Kijk ook goed naar mogelijke knelpunten en gevaarlijke situaties.

Vorbereiding

Reserveer de leskist bij CKC door te mailen naar info@cultuurentechniekopschool.nl. Kijk voor elke les goed of je fysieke materialen uit de kist nodig hebt. Veel van de lesmaterialen zoals bijlages en werkbladen zijn ook online te vinden.

Werk je digitaal zonder leskist? Klik dan op de linkjes in de materialenlijst of kijk op de website www.cultuurentechniekopschool.nl/leerlijnen/erfgoed.

Materialenlijst

Les 1:

- Digibord
- Bijlage 1: route en informatie voor Wandeling WOII (onderaan in deze handleiding)
- Neem eventueel telefoon mee om de route op Google maps te openen.

Zie route: <https://maps.app.goo.gl/zK4pRquvxsuxqLNa9>

- Foto's bij wandeling WOII (zie leskist)
- Werkblad: gedachtenwolkje

Les 2:

- Digibord
- Afbeelding A: 4 vrede en vrijheidssymbolen

Collage op papier (brainstorm):

- kranten en tijdschriften,
- grote vellen wit/ gekleurd papier,
- stiften/ potloden,
- scharen en lijm

Inhoud

Les 1 Zoetermeer in WO II

Nederland was in de Tweede Wereldoorlog bezet door Duitsland. Maar niet overal was de bezetting even voelbaar. Hoe was dat eigenlijk in Zoetermeer? Wat gebeurde er, wanneer en waar? Tijdens de wandeling komt dit verleden tot leven door concrete plekken te bezoeken, de foto's en de verhalen.

Radio Oranje

Zoetermeer in WO II (wandeling)

Gedachtenwolkje (optioneel)

Les 2 Leven in vrijheid

Strijden voor Vrijheid. Waarom zouden we dat doen? Op 5 mei vieren we in Nederland het einde van de Duitse bezetting. Het herdenken en vieren van gebeurtenissen doen we op betekenisvolle plekken en met betekenisvolle rituelen en voorwerpen (attributen). De leerlingen bedenken een eigen ritueel waarin het gevoel van vrijheid tot uitdrukking komt.

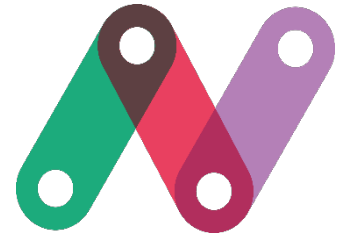
Vrijheid

Beeld van vrijheid

Vrijheid in beweging

Mijn vrijheid

1 WO II in Zoetermeer

Lesdoel De leerlingen leren over gebeurtenissen in Zoetermeer tijdens WOII. De leerlingen ervaren dat herinneringen verbonden kunnen zijn aan plekken en/of gebouwen.

Materialen

- Digibord
- Bijlage 1: route en informatie voor Wandeling WOII (onderaan in deze handleiding)
- Neem eventueel telefoon mee om de route op Google maps te openen.

Zie route: <https://maps.app.goo.gl/zK4pRquvxsuxqLNa9>

- Foto's bij wandeling WOII (zie leskist)
- Werkblad: gedachtenwolkje

Vorbereiding

- Je gaat met de klas op pad in Zoetermeer en je bezoekt plekken in en rond de Dorpsstraat, die te maken hebben met gebeurtenissen in de Tweede Wereldoorlog. Deze les duurt dus langer.
Tip: loop de route een keer voor en neem het verhaal een keer door.
- Print of kopieer (leskist) voor elke leerling een werkblad.

Inhoud

Nederland was in de Tweede Wereldoorlog bezet door Duitsland. Maar niet overal was de bezetting even voelbaar. Hoe was dat eigenlijk in Zoetermeer? Wat gebeurde er, wanneer en waar? Tijdens de wandeling komt dit verleden tot leven door concrete plekken te bezoeken, de foto's en de verhalen.

Radio Oranje

Zoetermeer in WO II (wandeling)

Gedachtenwolkje (optioneel)

Introductie

In Europa viel Duitsland op 1 september 1939 Polen binnen. Direct daarna verklaarden Engeland en Frankrijk aan Duitsland de oorlog. Lang bleef het stil. De legers hielden elkaar achter verdedigingslijnen in de gaten. Ook het Nederlandse leger was gemobiliseerd en stond paraat op strategische plekken als de Afsluitdijk, Grebbeberg, Moerdijkbrug en de Peel. De overheersende gedachte was dat ons land neutraal kon blijven, net als in de Eerste Wereldoorlog. Dit is algemene kennis over de Tweede Wereldoorlog, maar wat gebeurde er in Zoetermeer?

(Bekijk ook: <https://www.canonvannederland.nl/nl/tweedewereldoorlog/lessen/vensterles-de-tweede-wereldoorlog>)

Opdracht

Besteed kort aandacht aan het ophalen van voorkennis: Wat weet je al over de Tweede Wereldoorlog? Bespreek dit met de leerlingen en maak hiervan een woordspinn. Je kunt dit klassikaal doen of in kleine groepjes en dan klassikaal terugkoppelen.

Bekijk na het ophalen van de voorkennis een van de volgende filmpjes:

- Radio Oranje: <https://schooltv.nl/video-item/4-en-5-mei-gelovige-radio> (2:50)
- Radio Oranje: <https://schooltv.nl/video-item/gezichten-van-vrijheid-radio-oranje> (9:15)

De Creative Beards maakte voor het SchoolTV Weekjournaal (NTR) een serie van 10 clips over allerlei voorwerpen uit de Tweede Wereldoorlog die ons mooie, stoere en ontroerende verhalen vertellen uit de oorlog. In samenwerking met het 4 en 5 Mei Comité. Deze clips zijn te zien op of <http://schooltv.ntr.nl>

Reflecteren

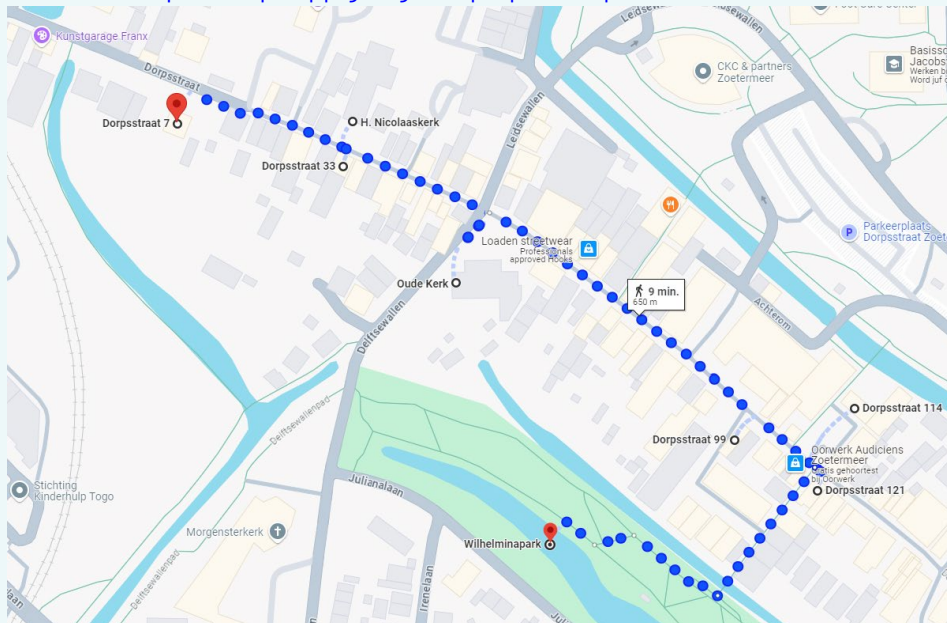
Wat helpt jou door een moeilijke tijd? Vriend/vriendin, een knuffel, muziek, ...

Onderzoeken en uitvoeren**Zoetermeer in WO II: de wandeling****60 minuten****Opdracht**

- In bijlage 1 (onderaan in deze handleiding) vindt je de route met foto's van de gebouwen die je onderweg tegenkomt. Ook zie je hier welke foto's uit de leskist horen bij welk gebouw.
- Neem de foto's uit de leskist mee om te gebruiken tijdens de wandeling, zo kun je de leerlingen een verhaal meegeven, zodat ze zich een beter beeld kunnen vormen.

Wat gebeurde er in Zoetermeer tijdens de Tweede Wereldoorlog? Tijdens de wandeling door het oude dorp kom je langs gebouwen en plekken, die herinneren aan gebeurtenissen tijdens de Duitse bezetting (WO II) tussen 1940-1945. Je start met de wandeling bij 't Oude Huis - Dorpsstraat 7 en eindigt de wandeling in Wilhelminapark bij de Delftsewallen.

(Zie route: <https://maps.app.goo.gl/zK4pRquvxsuxqLNa9>)

Aandachtspunten:

- Zoek plekken waar je veilig met de groep kunt staan.
- Respecteer de privacy van bewoners en ga niet zomaar een erf op.
- Maak gebruik van de foto's (A4) uit de leskist om het verhaal te illustreren.
- De informatie over de plek en de personen worden afgewisseld met vragen om te bespreken. Dit zijn vragen om over na te denken en die het verbeeldingsvermogen stimuleren. Het gaat bij deze vragen dus niet om goed of fout. Je kunt op 3 verschillende manieren met de vragen omgaan: 1] in groepjes over de vraag na laten denken en in de groep terugkoppelen, 2], de vraag in de groep bespreken, maar dan zijn er minder kinderen actief betrokken, 3] per groepje de vraag schriftelijk laten beantwoorden en terugkoppelen in de groep, maar dan heb je wel plankjes en potloden nodig.

Reflecteren

Welk verhaal heeft het meeste indruk op je gemaakt? Waar komt dat door, denk je?

Evaluëren op school

Gedachtenwolkje

15 minuten

Opdracht (optioneel)

- Deel uit: werkblad - gedachtenwolkje

Tijdens de wandeling hebben jullie verschillende gedachtenwolkjes gezien met teksten over oorlog en vrede. De leerlingen hebben daar toen zelf ook over nagedacht. Vraag de leerlingen wat zij zouden willen zeggen tegen de mensen, die nu in oorlog zijn. Zijn dit woorden van troost en aanmoediging voor de slachtoffers en soldaten of juist activistisch woorden voor de regering wat ze wel of niet moeten doen. Laat de leerlingen dit opschrijven in een eigen gedachtenwolkje.

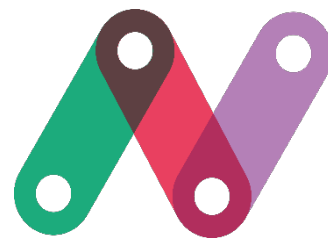
- Bespreek de wolkjes en hang ze in de klas/school.

Tip: Je kunt hier ook een beeldende les en/of taalles van maken.

Reflecteren

Hoe kunnen we oorlog stoppen? (Filosofische vraag)

2 Strijden voor vrijheid

Lesdoel

De leerlingen denken na over het begrip vrijheid, wat dat begrip voor henzelf en anderen inhoudt. Ze geven vorm aan wat het voor hen betekent door middel van een beweging (performance).

Materialen

- Digibord
- Afbeelding A: 4 vrede en vrijheidssymbolen

Voor collage op papier:

- kranten en tijdschriften,
- grote vellen wit/ gekleurd papier,
- stiften/potloden,
- scharen en lijm

Vorbereiding

- Verzamel collage materiaal (zoals) oude kranten en tijdschriften voor de brainstorm en zet alle materialen klaar.
- Zet Afbeelding A klaar op het digibord.

Inhoud

Op 5 mei vieren we in Nederland het einde van de Duitse bezetting. Waarom doen we dat eigenlijk? Waarom is dat belangrijk? Herdenken en vieren van gebeurtenissen doen we op betekenisvolle plekken en met betekenisvolle rituelen en voorwerpen (attributen). De leerlingen bedenken een eigen performance waarin het gevoel van vrijheid tot uitdrukking komt.

Vrijheid

Beeld van vrijheid

Vrijheid in beweging

Mijn vrijheid

Introductie

Tijdens de wandeling in les 1 hebben de leerlingen nagedacht over het belang van herdenken en vieren. We mogen niet vergeten waar Nederland in de Tweede Wereldoorlog voor gevochten heeft. Onze vrijheid is namelijk niet vanzelfsprekend, dat ervaren we ook in deze tijd. Oorlogen zijn soms ver weg, maar soms komt het ook akelig dichtbij.

Opdracht

Bespreek het begrip VRIJHEID aan de hand van de volgende vraag:

- Wat is voor jou 'vrijheid'? Vraag naar beelden en gevoelens.
- Welke vrijheidssymbolen ken je? Laat de leerlingen zelf hierover nadenken, voordat je doorgaat naar de volgende stap.
- Open Afbeelding A op het digibord en laat de 4 vrede en vrijheidssymbolen zien.

Reflecteren:

Is Vrijheid hetzelfde als Vrede?

Opdracht

Als je denkt aan vrijheid, wat hoort daar volgens jou bij? De leerlingen werken in groepjes. Ze bedenken samen wat bij het begrip Vrijheid hoort. De leerlingen kunnen denken aan:

- Woorden
- Afbeeldingen
- Vormen
- Kleuren
- Klanken, die ze met vrijheid associëren
- Gebaren (tekenen of beschrijven)
- Voorwerpen (attributen)

Deel de materialen uit. De leerlingen maken hier een 'brainstorm' poster van. Plak, teken en schrijf op een groot vel!

Reflecteren

Bespreek de collages op bovenstaande punten en laat één leerling per groepje de poster toelichten.

Opdracht

De leerlingen hebben onderzocht welke woorden, vormen, kleuren, klanken en gebaren zij associëren met vrijheid. De leerlingen bedenken samen een performance in de vorm van een beweging of een combinatie van bewegingen eventueel aangevuld met klanken (muziek of gesproken) om de vrijheid te vieren. De 'poster' uit de onderzoekfase vormt het uitgangspunt. Je zou het een ritueel kunnen noemen: een manier van handelen die anders is dan andere handelingen. Iets wat je doet bij speciale gelegenheden.

Reflecteren

Wat maakt dat de performance *vrijheid* uitstraalt?

Opdracht

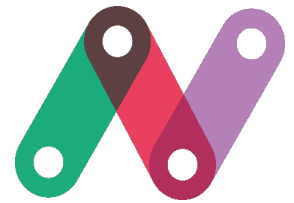
De groepen voeren de performance uit voor de klas. Zorg voor een veilig klimaat.

Reflecteren

Bespreek de presentaties a.d.h.v. de volgende vragen:

- Vraag voor de toeschouwers: Welk gevoel krijg je als je ernaar kijkt en luistert?
- Vraag voor de uitvoerders: Welk gevoel kreeg je zelf bij het opvoeren van het ritueel?
- Heeft het woord Vrijheid een andere betekenis voor je gekregen?

Bijlage 1:

Wandeling Zoetermeer in WO II

Foto's: Geheugen van Zoetermeer © Stadsarchief Zoetermeer en HGOS

- **Neem mee: foto's behorende bij het verhaal tijdens de wandeling (zie leskist)**

Aandachtspunten:

- Zoek plekken waar je veilig met de groep kunt staan.
- Respecteer de privacy van bewoners en ga niet zomaar een erf op.
- De informatie over de plek en de personen worden afgewisseld met vragen om te bespreken. Dit zijn vragen om over na te denken en het verbeeldingsvermogen stimuleren. Het gaat bij deze vragen dus niet om goed of fout. De foto's illustreren het verhaal.
- Je kunt op 3 verschillende manieren met de vragen omgaan: 1] in groepjes over de vraag na laten denken en in de groep terugkoppelen, 2], de vraag in de groep bespreken, maar dan zijn er minder kinderen actief betrokken, 3] per groepje de vraag schriftelijk laten beantwoorden en terugkoppelen in de groep, maar dan heb je wel plankjes en potloden nodig.

RM=Rijksmonument GM=Gemeente Monument

START WANDELING: Dorpsstraat 7

1] 't Oude Huis – Dorpsstraat 7 (RM)

In de oorlog bestond Zoetermeer eigenlijk uit de Dorpsstraat en de Voorweg, verder was het voornamelijk weiland! Kun je je dat voorstellen? Dit huis is gebouwd in de 19de eeuw door Burgermeester Bos en is tot 1931 een burgermeesters woning geweest.

Vraag: **Waarom kun je zien dat dit een huis is voor een belangrijk iemand?**

In 1931 kwam hier de Zoetermeerse tandarts Joop Kentgens wonen. Hij was tijdens de oorlog het hoofd (commandant) van een verzetsgroep. Zij hielpen Joden en geallieerde piloten onderduiken op veilige plekken, zoals in het jachthuis Jolly Duck.

Vraag: **Waarom was het handig om een tandarts in de verzetsgroep te hebben, denk je?**

De verzetsleden deden net of ze kiespijn hadden om geheime boodschappen te ontvangen en door te geven. Soms werden er ook geheime boodschappen begraven in de tuin. Dit klinkt als een spannend jongensboek, maar het was zeker niet zonder gevaar.

Vraag: **Waarom denk je dat mensen in het verzet gaan en daarmee hun leven wagen?**

2] H.Nicolaaskerk – Dorpsstraat 24 (RM)

Dit is de Heilige Nicolaaskerk. Wist je dat het verhaal van Sinterklaas is gebaseerd op deze H. Nicolaas van Myra? Dit is de derde kerk op deze plek en gebouwd in 1915-1916. De eerste was slecht gebouwd en moest al snel worden afgebroken. De tweede was al snel te klein. In deze kerk kunnen 700 mensen en dat was in de oorlog best handig.

Toen Frankrijk en Engeland aan Duitsland de oorlog verklaarden, werden ook de Nederlandse soldaten opgeroepen om te vechten. Duitsland wilde namelijk via Nederland naar Frankrijk en voerde bombardementen uit op Den Haag en Rotterdam. En waar laat je dan al die soldaten? Je raadt het al, in grote gebouwen als kerken en scholen. En deze soldaten moesten natuurlijk ook eten.

3] Voormalige meisjesschool – Dorpsstraat 33

Dit was een Katholieke meisjesschool. De zusters (nonnen) Franciscanen van Oudenbosch gingen er wonen om hier les te geven. In 1875 werd een nieuw schoolgebouw achter het woonhuis gebouwd.

Op de foto zie je de Duitse soldaat Christian Lamparter op het schoolplein van de RK meisjesschool. Blijkbaar werd ook dit gebouw gebruikt door soldaten. **Wie zou de foto hebben gemaakt, denk je?**

Vraag: **In een oorlog lijkt goed en fout vaak zo duidelijk, maar is dat wel zo? Waren bijvoorbeeld alle Duitsers fout en alle Nederlanders goed voor de bewoners van Zoetermeer, wat denk je?**

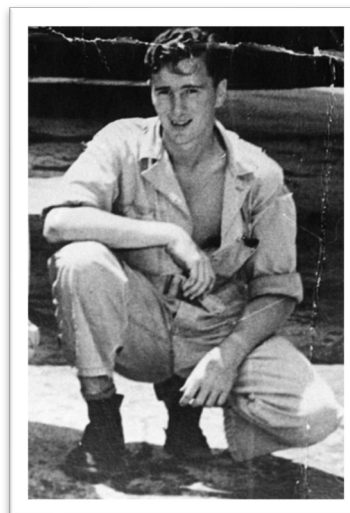

4] Oude Kerk – kruispunt Dorpsstraat en Delftsewallen (RM)

Route: Loop door naar het kruispunt en steek bij het stoplicht over naar de Oude Kerk, let goed op het verkeer.

Loop naar het grafmonument, links van de kerk. Hier zie je vier namen: John McCormick (Amerikaanse soldaat) en Jacob.L.van Rij, Jan van Hoorn en Cornelis van Eerden. Dit is een eregraf voor vier oorlogshelden: Amerikaanse piloot John McCormick (23 jaar) en wachtmeester bij de marechaussee Jacob Leendert van Rij, lid van het verzet. En Jan van Hoorn en Cornelis van Eerden.

John McCormick is in februari 1945 na een noodlanding in de polder terechtgekomen. Het verzet heeft hem verstoppt in het jachthuis Jolly Duck. Zes dagen voor de bevrijding was er een Duitse inval. McCormick is toen samen met wachmeester Jacob van Rij bij het vuurgevecht om het leven gekomen.

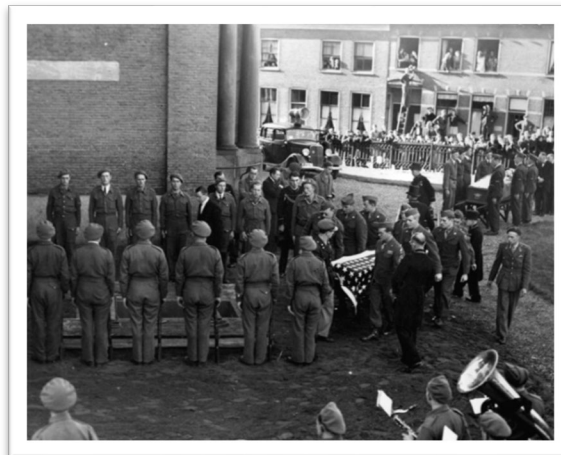
Jan van Hoorn en Cornelis (Cees) van Eerden zaten bij de Binnenlandse Strijdkrachten stierven op 5 mei 1945 verderop in de straat, de eerste dag van de bevrijding. Op de begraafplaats hierachter is ook het graf van Jacobus Koornneef te zien. Hij is op 13 april 1945 doodgeschoten.

McCormick en van Rij waren eerst ergens anders begraven, maar enkele maanden later hier officieel begraven.

Ieder jaar op 4 mei hangt hier de vlag halfstok en wordt er stilgestaan bij de graven. Leerlingen van de Jacobsvlieder zorgen regelmatig voor wat bloemen op het graf.

Maar wat denk je van het volgende verhaal. Bij de koster van de kerk was tijdens de oorlog een **Joods gezin ondergedoken**, en dat terwijl de Duitsers de kerktoren als uitkijkpunt gebruikten. Zij moesten zich dan verstoppen op de zolder, waar ook de radio van het verzet verstoppt was. Dit zal voor het gezin wel angstig zijn geweest, gelukkig zijn ze nooit ontdekt en hebben ze de oorlog overleefd.

Vraag: **Zou je liever vluchten naar een ander land of ergens in de buurt onderduiken?**
Wat zou je het moeilijkste vinden als je onder zou moeten duiken? (Denk ook aan Anne Frank?)

5] School met de bijbel – Dorpsstraat 99 (GM)

Dit was vroeger de Protestants-Christelijke lagere school De Keerkring. Nu zit Lunchcafé de Zoetelaar erin en op de zolder bevinden zich ateliers van kunstenaars.

Vraag: **Waar kun je aan zien dat dit gebouw een school is geweest?** Kijk goed naar de gevel!
(Gevelsteen: School met de bijbel).

Ook dit gebouw werd gebruikt door zowel Nederlandse strijders als de Duitse bezetters. Er werd zelfs een klein ziekenhuis ingericht. Op de foto staat een groep van de Binnenlandse Strijdkrachten.

Stel je voor dat je ineens te horen krijgt dat je niet meer naar school hoeft te komen, omdat Duitse soldaten het willen gebruiken. Gelukkig konden de leerlingen ergens anders les krijgen, zoals in het pakhuis van graanhandel Boon of in de kantine van de Nutricia fabriek.

Vraag: **Hoe zou jij het vinden als je ineens niet meer naar school mag?**
Wat zou je dan de hele dag doen?
Hoe lang zou je dit leuk vinden, denk je?

6] Dorpsstraat 114 (nu Class by Jovel)

Ook dit was een lagere school en in de oorlog op een andere manier gebruikt o.a. door Zoetermeerse mannen, die zich hadden aangesloten bij de Binnenlandse Strijdkrachten. Zij oefenden hier alvast om na de bevrijding de orde te kunnen bewaken, zodat het geen chaos zou worden. Een soort politie dus. Helaas ontstond er op 5 mei nog een vuurgevecht tussen leden van de Binnenlandse Strijdkrachten en terugtrekkende Duitsers soldaten. Weet je nog de twee andere personen op het eregraf? Jan Hoon en Cornelis (Cees) van Eerden. Zij waren het, die op deze dag dus omkwamen bij dit vuurgevecht.

Vraag: **Waarom zou je nog vechten als je weet dat je al verloren hebt?**

Tip: Wijs de kinderen ook op het herinneringsbord van Kasteel Palenstein links op de muur.

7] Wilhelminapark

Route: Neem het steegje tegenover het plein van Dorpsstraat 114 naar het oorlogsmonument in het Wilhelminapark.

Na de bevrijding waren de mensen vooral bezig om alles weer in orde te maken en het leven weer op te pakken.

Maar er was ook verdriet om de doden en ze hadden veel nare herinneringen. Hoe ga je daar dan mee om? Daarom heeft de gemeente in de jaren '50 het Wilhelminapark aangelegd met een oorlogsmonument.

Elk jaar op 4 mei worden hier de doden herdacht met 2 minuten stilte, de vlag halfstok en het leggen van kransen/ bloemen.

Vraag: Het is al zo lang geleden. **Waarom doen we dit nog steeds elk jaar, denk je?**

Route: Loop verder langs het water richting de Leidsewallen.

Voor de meeste mensen is de Tweede Wereldoorlog iets wat lang geleden is gebeurd, daarom heeft de gemeente een kunstenaar gevraagd iets nieuws te maken voor deze plek. Een kunstwerk dat alle mensen van alle culturen zou kunnen aanspreken. Dit is het Gedachtenpad geworden, ontworpen door Yvon Grevers. De 16 gedachtenwolkjes hebben als thema: herdenken van oorlog en vrede. Kun jij lezen wat er op de wolkjes staat?

Vraag: **Er is een 'leeg' wolkje. Denk na wat jij op dit wolkje zou willen schrijven. Bespreek dit aan het einde van het pad.** Dit is tevens het einde van de wandeling.

In de handleiding (les 1) vind je nog een optionele opdracht om de leerlingen te laten doen bij terugkomst op school. De opdracht gaat iets dieper in op de gedachtenwolkjes die jullie gezien hebben aan het einde van de wandeling.

Evalueren op school

Gedachtenwolkje

15 minuten

Opdracht (optioneel)

- Deel uit: werkblad - gedachtenwolkje

Tijdens de wandeling hebben jullie verschillende gedachtenwolkjes gezien met teksten over oorlog en vrede. De leerlingen hebben daar toen zelf ook over nagedacht. Vraag de leerlingen wat zij zouden willen zeggen tegen de mensen, die nu in oorlog zijn. Zijn dit woorden van troost en aanmoediging voor de slachtoffers en soldaten of juist activistisch woorden voor de regering wat ze wel of niet moeten doen. Laat de leerlingen dit opschrijven in een eigen gedachtenwolkje.

- Bespreek de wolkjes en hang ze in de klas/school.

Tip: Je kunt hier ook een beeldende les en/of taalles van maken.

Reflecteren

Hoe kunnen we oorlog stoppen? (Filosofische vraag)

Bijlage 2

Fotocredits: Geheugen van Zoetermeer© Stadsarchief Zoetermeer en HGOS).

Beschrijving van de foto's met documentnummers

1] 't Oude Huis – Dorpsstraat 7 (RM)

Foto 1: De Zoetermeerse tandarts Joop Kentgens in zijn praktijk (E708)

Foto 2: Tijdelijke bewoners van het jachthuis Jolly Duck, aan de Rotte bij Zevenhuizen (onderduikadres-verzetsgroep): 2 - van Romunde, 3 - van Romunde, 4 - **Joop Kentgens**, 5 - Alie van Rij, 6 - **Jacob Leendert (Jaap) van Rij**, 7 - Goof van Driel, 8 - Verhoeff, 9 - Piet Lengkeek, 10 - **Jaapje van Rij**, 11 - Piet van Driel, 12 - **John McCormick**, 13 - Pieter van Herwijnen (P5962)

2] H.Nicolaaskerk – Dorpsstraat 24 (RM)

Foto 3: Militairen brengen eten voor de soldaten tijdens de mobilisatie (1939-1940); rechts Piet Zonneveld. Het eten werd gekookt bij Beukers, foto mogelijk bij de Nicolaaskerk. (P6201)

3] Voormalige meisjesschool – Dorpsstraat 33

Foto 4: De Duitse soldaat Christian Lamparter uit Göppingen op het schoolplein van de RK meisjesschool. (R1360)

4] Oude Kerk – kruispunt Dorpsstraat en Delftsewallen (RM)

Foto 5: John E. McCormick, Amerikaanse vliegenier voor de R.A.F., die in 1945 bij Zevenhuizen omkwam in een vuurgevecht. (E900)

Foto 6: Jachthuis Jolly Duck, onderduikadres verzetsstrijders. (G0248)

Foto 7: Herbegravenis van J.L. van Rij en John McCormick bij de Oude Kerk. (G262)

5] School met de bijbel – Dorpsstraat 99 (GM)

Foto 8: De Binnenlandse Strijdkrachten (BS) verzameld op het schoolplein van de christelijke lagere school aan de Dorpsstraat nr. 99. Later inkwartiering Duitsers, kinderen naar andere locaties oa. Pakhuis van fa. Boon. (G364)

Foto 9: Schoolklas (1943-1945). Op het bord: "Ter Herinnering aan onze schooltijd in het pakhuis van de Fa. P. Boon" aan de Schinkelweg. (H668)

6] Dorpsstraat 114 (nu Class by Jovel)

Foto 10: Binnenlandse Strijdkrachten (BS) in het gelid voor een inspectie voor de als kazerne ingerichte openbare school. (F222)

7] Wilhelminapark

Foto 11: De aankomst van de Canadezen op de A-12 bij Nutricia tijdens de bevrijding. 10 mei 1945. (Q2783)

Foto 12: Erewacht oud-militairen en jongeren bij het monument in het Wilhelminapark bij Dodenherdenking. Kranslegging bij het monument. (Raw00143)

Colofon

De leerlijn Erfgoed is ontwikkeld door Angela Manders | ArteKino in opdracht van Cultuur en Techniek op School met dank aan Gemeente Zoetermeer, Stadsarchief Zoetermeer en Historisch Genootschap Oud Zoetermeer.

Neem bij vragen contact op via info@cultuurentechniekopschool.nl

Voor meer informatie: www.cultuurentechniekopschool.nl

April 2024